مجله اقتصادی - ماهنامه بررسی مسائل و سیاستهای اقتصادی
شماره‌های ۹ و ۱۰، آذر و دی ۱۳۸۹، صفحات ۱۳۲ - ۱۲۳

گزارش

عملکرد مناطق آزاد تجاری- صنعتی کشور درچهار سال اول برنامه چهارم توسعه

دفتر تحقیقات و سیاست‌های پولی و بازرگانی

خدیجه تقی‌زاده[۱]

پیشینه مناطق آزاد تجاری – صنعتی کشور به برنامه اول توسعه اقتصادی، اجتماعی و ... باز می‌گردد. درآغازکار تعداد این مناطق سه منطقه آزاد کیش، قشم، چابهار بود که در سال ۱۳۸۲ مناطق آزاد انزلی، ارس و اروند به مناطق آزاد قبل اضافه شدند.

در ماده یک قانون چگونگی ایجاد مناطق آزاد تجاری – صنعتی کشور، اهداف موردنظر از تشکیل این مناطق به‌این شرح بیان شده است: "تسریع در انجام امور زیربنایی، عمران و آبادانی و رشد و توسعه اقتصادی، انجام سرمایه‌گذاری‌های داخلی و خارجی، افزایش درآمدهای عمومی، ایجاد اشتغال سالم و مولد، تنظیم بازار کار و نیروی انسانی، حضور فعال در بازارهای جهانی و منطقه ای، تولید و صادرات کالا".

تبیین جایگاه مناطق آزاد در برنامه چهارم توسعه

برنامه چهارم توسعه درکلیت خود تعامل با اقتصاد جهانی، رقابت‌پذیری اقتصادی، توسعه مبتنی بردانایی، آمایش سرزمین و توازن منطقه‌ای را هدف‌گذاری کرده است که درمجموع با اهداف مناطق آزاد کشور هماهنگی دارد. در برنامه چهارم به‌ویژه در ماده ۳۵ و بند ل ماده ۳۳ از فصل دوم - تعامل با اقتصاد جهانی- ماده ۴۷ از فصل چهارم- توسعه مبتنی بردانایی - بند الف ماده ۷۵ از فصل ششم – آمایش سرزمین و توازن منطقه‌ای – وظایفی را به شرح ذیل بر عهده مناطق آزاد گذاشته است:

- در بند ل ماده ۳۳ دولت مکلف است به منظور هم پیوندی فعال با اقتصاد جهانی ورونق بخشیدن به تجارت خارجی، قانون مقررات صادرات و واردات، قانون امور گمرکی، قانون مناطق

---

۱. رئیس گروه مطالعات مالیه بین‌المللی. k_taghizadeh@yahoo.com

[Downloaded from ejip.ir on 2026-11-01]

آزاد تجاری و صنعتی را مورد بازنگری قرار داده و آنها را اصلاح نماید ومقررات ضد دامپینگ را تدوین نموده وبه تصویب مراجع ذیربط برساند.

در راستای ماده فوق، لایحه اصلا ح قانون مقررات صادرات و واردات و قانون امور گمرکی توسط دولت به مجلس شورای اسلامی ارائه شده است و مواد ۲۸و ۲۹ قانون چگونگی اداره مناطق آزاد تجاری – صنعتی کشور ونیز آیین‌نامه اجرایی عملیات پولی وبانکی مناطق آزاد اصلاح شده است

- در ماده ۳۵ دولت مکلف است به منظور اعمال مدیریت واحد و ایجاد رشد اقتصادی مناسب در مناطق آزاد اقدامات زیر را انجام دهد:

الف) مدیریت سازمان‌های مناطق آزاد به نمایندگی ازسوی دولت، بالاترین مقام اجرایی منطقه محسوب شده و تمام دستگاه‌های اجرایی مستقر در مناطق آزاد به استثنای دستگاه‌های نهادی دفاعی و امنیتی مکلف هستند ضمن رعایت ماده ۲۷ قانون چگونگی اداره مناطق آزاد تجاری – صنعتی مصوب ۱۳۷۲/۶/۷ نسبت به اصلاح و رفع مغایرت‌های مقرراتی خود با مقررات مناطق آزاد اقدام نمایند. لازم به ذکر است که این بند، یکپارچه‌سازی هرچه بیشتر مدیریت این مناطق را مورد توجه قرار داده است.

ب) وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها، مؤسسه‌ها و شرکت‌های دولتی وابسته به دولت در حیطه وظایف قانونی ضمن هماهنگی با سازمان‌های مناطق آزاد، خدماتی از قبیل برق، آب، مخابرات، سوخت و سایر خدمات را با نرخ‌های مصوب جاری در همان منطقه جغرافیایی از کشور، به مناطق آزاد ارائه خواهند نمود.

ج) کالاهای تولید یا پردازش‌شده در مناطق آزاد هنگام ورود به سایر نقاط کشور به میزان مجموع ارزش‌افزوده و ارزش مواد اولیه داخلی و قطعات داخلی بکار رفته در آن مجاز و تولید داخلی محسوب شده و از پرداخت حقوق ورودی معاف خواهند بود.

د) حقوق، عوارض و هزینه‌های بندری که طبق قوانین جاری از کشتی‌ها و شناورها برای خدمات بندری دریافت می‌شوند درصورتی‌که این بنادر و لنگرگاه‌ها توسط بخش خصوصی و تعاونی و یا سایر مناطق آزاد ایجاد شده باشند توسط سازمان مناطق آزاد مربوطه اخذ می‌گردد. مناطق مجازند نسبت به ثبت و ترخیص کشتی‌های بین‌المللی اقدام نمایند.

[Downloaded from ejip.ir on 2026-11-01]

ه) محدوده آبی مناطق آزاد که قلمرو ان با رعایت مسائل امنیتی و دفاعی با پیشنهاد هیأت وزیران به تصویب مجلس شورای‌اسلامی خواهد رسید از امتیازات قانون مناطق آزادتجاری- صنعتی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۲/۶/۷و اصلاحات بعدی آن برخوردار خواهد بود.

و) مبادلات کالا بین مناطق آزاد و خارج از کشور و نیز با سایر مناطق آزاد از تمام حقوق، عوارض (به استثنای عوارض موضوع ماده ۱۰ قانون مناطق آزاد تجاری – صنعتی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۲/۶/۷) و مالیات معاف می‌باشند.

ی) در زمینه‌گسترش ارتباطات علمی با مراکز و نهادهای آموزشی و تحقیقاتی معتبر بین‌المللی وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت و درمان و آموزش پزشکی در چارچوب ضوابط و مقررات قانونی ومصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی نسبت به صدور مجوز جهت ایجاد دانشگاه‌های خصوصی در مناطق آزاد تجاری – صنعتی اقدام کنند.

ایجاد دانشگاه‌های خارجی در مناطق آزاد می‌تواند به توسعه علمی، تحقیقاتی و بهداشتی این مناطق انجامیده و حتی سطح علمی دانشگاه‌های داخلی را نیز ارتقاء دهد.

در راستای ماده فوق اقداماتی نظیرتصویبنامه ضوابط ثبت و اعطای تابعیت جمهوری اسلامی ایران به شناورها در مناطق آزادتجاری- صنعتی ، مصوبه طرح ساماندهی روابط اقتصادی، تجاری و فرهنگی ایران در حوزه خلیج فارس و تفویض فرایند کامل ثبت سفارش واردات کالا از سوی وزارت بازرگانی به سازمان‌های مناطق آزاد از سوی دولت انجام پذیرفته است. در عین حال، عمده بندهای این ماده حکم قانونی هستند که با ابلاغ قانون، جنبه اجرایی یافته‌اند.

در ماده ۴۷ به منظور ایجاد و توسعه شرکت‌های دانش بنیان و تقویت همکاری‌های بین‌المللی اجازه داده می‌شود تا واحدهای پژوهشی و فناوری و مهندسی مستقر در پارک‌های علم و فناوری در جهت انجام ماموریت‌های محوله از مزایای قانونی مناطق آزاد در خصوص روابط کار، معافیت‌های مالیاتی و عوارض، سرمایه‌گذاری خارجی و مبادلات مالی بین‌المللی برخوردارگردند.

- بند الف ماده ۷۵: بهره‌گیری مناسب از توانمندی‌های عرصه‌های مختلف سرزمین برای توسعه علم و تعامل فعال با اقتصاد جهانی از روش‌های مختلف ازجمله تعیین مراکز و پارک‌های فناوری علمی، تحقیقاتی، تخصصی و همچنین تعیین نقش و عملکرد مناطق آزاد و ویژه اقتصادی.

این موارد با توجه به اهداف، راهبردها و سیاست‌های مناطق آزاد، وزارتخانه‌ها و نهادهای وابسته دولت را مکلف می‌کند نسبت به نحوه وظایف قانونی خود در این مناطق اقدام نمایند.

[Downloaded from ejip.ir on 2026-11-01]

همچنین در زمینه گسترش ارتباطات علمی با مراکز و نهادهای آموزشی و تحقیقاتی معتبر جهان، مجوز ایجاد دانشگاه‌های بین المللی در این مناطق صادر شده است.

- درماده ۱۵۵ تمام عملیات اجرایی، طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و سرمایه‌گذاری که در سال‌های برنامه چهارم بر مبنای اسناد توسعه ملی توسعه بخشی، اسناد ملی توسعه استانی و اسناد ملی توسعه ویژه با خصوصیات ذیل و بر مبنای این قانون به تصویب هیأت وزیران می‌رسند، سازماندهی و اجرا می‌شوند.

الف) سند ملی توسعه بخش سندی راهبردی است که با توجه به قابلیت‌ها، امکانات، محدودیت‌ها و مسائل اساسی، جهت‌گیری‌های اصلی، اهداف کمی و کیفی بلندمدت و میان‌مدت، فعالیت‌های محوری و سیاست‌های فضایی و منطقه‌ای و همچنین اقدامات مهم محوری و فعالیت‌های اولویت‌دار توسعه بخش را تبیین می‌نماید. اسناد ملی توسعه امور بخشی به پیشنهاد مشترک سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و دستگاه‌های اجرایی ذیربط تهیه می‌شود.

ب) سند توسعه استان سندی راهبردی است که با توجه به قابلیت‌ها، محدودیت‌ها و تنگناهای توسعه استان، اصلی‌ترین جهت‌گیری‌ها در زمینه جمعیت و نیروی انسانی، منابع طبیعی، زیربناها و فعالیت‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و اهداف کمی و کیفی بلندمدت و میان‌مدت توسعه استان را در چارچوب راهبردهای کلان برنامه چهارم و سند ملی آمایش سرزمین و طرح‌های توسعه و عمران و اسناد ملی توسعه بخشی تبیین می‌نماید.

بنابراین، طی برنامه چهارم توسعه هر یک از مناطق آزاد نیز مانند استان‌های کشور می‌بایست دارای سند توسعه میان‌مدت باشند تا براساس آن بتوان برنامه‌ها و طرح‌های عملیاتی را به ثمر رساند.در این راستا از سال ۱۳۸۳ هر ساله برای اعتبارات عمرانی و ایجاد زیرساخت‌ها در قوانین بودجه سنواتی اعتباراتی پیش‌بینی می‌شود.

شایان ذکر است که سند توسعه مناطق آزاد تجاری– صنعتی کشور علیرغم اهمیت آن در برنامه‌ریزی‌ها و تصمیمات اجرایی وسیاست‌های اتخاذ شده تا به حال تدوین و تصویب نشده است.

تحلیلی اجمالی از عملکرد مناطق آزاد تجاری کشور براساس اهداف قانونی آنها

با تمام مزیت‌ها و ویژگی‌های محیطی مناطق آزاد کشور و پتانسیل‌های بالقوه آنها، این مناطق دارای چالش‌های زیادی می‌باشند و در دستیابی به بسیاری از اهداف پیش‌بینی‌شده در قانون موفق نبوده‌اند و اگرچه مقایسه شاخص‌های عملکردی نظیرصادرات و واردات، جذب سرمایه‌گذاری خارجی و داخلی، ایجاد اشتغال و ترانزیت در برنامه چهارم توسعه با سال‌های قبل و برنامه سوم توسعه اغلب از

[Downloaded from ejip.ir on 2026-11-01]

بهبود نسبی وضعیت آنها خبر می‌دهد، با این حال با توجه به اهداف تأسیس این مناطق اهـدافی نظیـر توسعه صادرات غیر نفتی، جذب سرمایه‌گذاری خارجی، جذب فناوری، صادرات مجدد و ... کمتـر محقق شده و عملکرد این مناطق بیشتر به سمت واردات کالاهای لوکس و غیـر ضـروری بـه داخـل کشور معطوف شده است در این خصوص ملاحظات زیر حائز اهمیت بنظر می‌رسند:

۱. در بخش صادرات که یکی از مهم‌ترین اهداف مناطق آزاد کشور می‌باشد طـی سـال‌هـای (۱۳۸۷-۱۳۸۰) میزان کل صادرات مناطق آزاد کشور حدود ۲۵۲۹۶ میلیارد ریال می‌باشـد کـه ۸۵/۵ درصد آن (معادل ۲۱۶۳۰ میلیارد ریال) مربوط به چهار سال اول برنامه چهارم توسعه کشور می‌باشد.

۲. میزان واردات طی سال‌های مذکور در این مناطق برابر ۱۴۳۱۱۷ میلیارد ریال بوده است که حدود ۹۰ درصد آن (معادل ۱۲۸۶۷۰ میلیارد ریال) مربوط به چهار سال اول برنامه چهارم است.

با مقایسه ارقام واردات و صادرات فوق می‌توان گفت کـه طـی چهـار سـال اول برنامـه چهـارم توسعه (۱۳۸۷-۱۳۸۴) میزان واردات مناطق ۶ برابر مقدار صادرات آنها بـوده و مـی‌تـوان گفـت کـه درعمل این مناطق به سکویی برای واردات کالا به داخل کشور تبدیل شده‌اند.

۳. جذب محدود سرمایه‌گذاری خارجی از دیگر مشکلات مناطق آزاد کشور می‌باشد. مطابق آمار طی سال‌های (۱۳۸۷-۱۳۸۰) میزان سرمایه‌گذاری انجام شده درکل منـاطق آزاد کـشور معـادل ۱۰۴۵۸ میلیون دلار بوده است که ۸۳/۴ درصد آن (۸۷۲۱ میلیـارد دلار) مربـوط بـه چهـار سـال اول برنامه چهارم توسعه می‌باشد.

اگرچه مقایسه این شاخص با میزان سـرمایه گـذاری خـارجی در دیگـر نقـاط کـشور وضـعیت رضایت‌بخش‌تری را ترسیم می‌کند، با این حال روند سـرمایه‌گـذاری خـارجی طـی سـال‌هـای فـوق (به‌استثنای سال ۱۳۸۷) همواره نزولی بوده است، بـه‌گونـه‌ای‌کـه بـا ۲۸ درصـد کـاهش از رقـم ۸۰۳ میلیون دلار در سال ۱۳۸۰ به ۶۹۶ میلیون دلار در سال ۱۳۸۶ کاهش یافته است.

۴. جذب سرمایه‌گذاری داخلی نیز طی مـدت مـذکور ۸۰۹۲۳ میلیـارد ریـال بـوده اسـت کـه حدود ۸۳ درصد آن (معادل ۶۷۰۷۰ میلیارد ریال) مربوط به چهار سال اول برنامـه چهـارم مـی‌باشـد. بااین حال روند سرمایه‌گذاری داخلی در این مناطق طی دوره فوق افزایشی بـوده و از ۲۵۵۳ میلیـارد ریال در سال ۱۳۸۰ به رقم ۵۸۲۵۵ میلیارد ریال در سال ۱۳۸۷ رسیده است.

۵. مناطق آزاد در توسعه فناوری پیشرفته نیز توفیق چندانی نداشته‌اند. اغلب صنایع فعال در این مناطق را اغلب شرکت‌های مونتاژ محـصولات الکترونیکـی، واحـدهای نـساجی و پوشـاک، صـنایع غذایی و مصالح ساختمانی تشکیل می‌دهند.

[Downloaded from ejip.ir on 2026-11-01]

۶. عملکرد مناطق آزاد کشور در عرصه اشتغالزایی نشان می‌دهدکه با گذشت بیش از ۱۵ سال از آغاز فعالیت این مناطق تعداد ۵۱۶۱۹ نفر شغل در این مناطق ایجاد شده است که با توجه به فعالیت‌های اقتصادی مناطق مذکور بیشتر شغل ایجاد شده در بخش خدمات می‌باشد. شایان ذکر است که از این تعداد اشتغال ایجاد شده حدود ۷۷ درصد (معادل ۳۹۷۸۳ نفر اشتغال) مربوط به چهار سال اول برنامه چهارم توسعه می‌باشد. به‌علاوه، استفاده از صنایع سرمایه‌برکه میزان اشتغالزایی آنها کمتر است و پایین بودن دستمزد کارگران عادی و نیز بالا بودن سطح دستمزد کارگران فنی به دلیل مهاجرت کم آنها باعث به وجود آمدن تفاوت در سطح درآمد بخش صنعت و خدمات شده که این موضوع می‌تواند از دیگر عوامل توفیق کم سیاست‌های اشتغالزایی در مناطق مذکور باشد.

۷. در زمینه ترانزیت کالا نیز مناطق آزاد چندان توفیقی نداشته‌اند. اگرچه میزان ترانزیت کالا از یک میلیون تن در سال ۱۳۸۰ به ۷ میلیون تن در سال ۱۳۸۲ افزایش یافته، اما طی سال‌های (۱۳۸۷-۱۳۸۲) ترانزیت کالا روندی نزولی داشته و با ۳۷ درصد کاهش نسبت به سال ۱۳۸۰ به ۶۳۰ هزارتن در سال ۱۳۸۷ رسیده است. طی چهار سال اول برنامه چهارم توسعه جمعا ۲۳۶۵ هزار تن کالا ترانزیت شده که حدود ۱۳/۵ درصد ترانزیت انجام شده طی سال‌های (۱۳۸۷-۱۳۸۰) را شامل می‌شود.

علل عدم موفقیت مناطق آزادکشور

یکی از مهم‌ترین مشکلات سازمان‌های مناطق آزاد کشور، عدم ایجاد تأسیسات زیربنایی از محل اعتبارات و بودجه عمومی کشور است که به رغم تأکید انجام شده در برنامه چهارم توسعه همچنان بسیارکمتر از نیازهای این مناطق است. بدیهی است که دستیابی به اهداف مورد نظر در قانون مستلزم تامین بخش قابل توجهی از امکانات زیربنایی و نیازهای اولیه این مناطق پیش از آغاز فعالیت بخش غیردولتی بوده که از همان آغاز مورد غفلت واقع شد. ادامه این روند طی سال‌های گذشته و منوط کردن توسعه زیربناها در این مناطق به درآمدهای ناشی از عوارض حاصل از واردات و صدور کالای همراه مسافر به سرزمین اصلی دلایل اصلی تبدیل شدن این مناطق به سکوی وارداتی در سال‌های اخیر بوده است. در حال حاضر بیشترین سهم درآمدی سه منطقه آزاد کشور (کیش، قشم و چابهار) به عوارض ورود کالا و فروش زمین و کارت مسافری اختصاص دارد و منوط شدن بودجه مناطق به واردات کالا منجر به دور شدن آنها از اهداف اولیه و به تبع آن بروز پدیده‌های نامتعارف در کشور همچون اسیربری، ورود کالای تجمیعی به سرزمین اصلی و عدم کنترل جدی و موثر بر

[Downloaded from ejip.ir on 2026-11-01]

میزان واردات کالا و ... از طریق این مناطق آزاد شده است. این در حالی است که فشارهایی در جهت تعمیم مقررات مناطق آزاد سه گانه فوق در خصوص کالای همراه مسافر به سایر مناطق وجود دارد که در صورت تأیید آن مشکلات موجود در مناطق آزاد حتی گسترده‌تر نیز خواهدشد.

مکان‌یابی نامناسب مناطق (از لحاظ وجود امکانات اولیه مورد نیاز) از دیگر علل عدم موفقیت این مناطق به حساب می‌آید. متأسفانه برخلاف تجربه دیگر مناطق آزاد تجاری جهان و نقش فعال دولت‌ها در تأمین زیربناهای اولیه آن، وجود امکانات اولیه مناسب جزء پیش نیازهای اصلی ماده ۱ قانون ذکر شد. از این منظر اصولاً می‌بایست زیرساخت‌های لازم در مراحل اولیه موجود باشد و همین موضوع باعث شدکه میزان امکانات اولیه بالفعل مناطق و نه مزیت‌های رقابتی بالقوه در مکان‌یابی و ادامه فعالیت آنها ایفاء نقش کند. این موضوع علاوه‌بر نقش بازدارنده ای که در عدم تحقق بخشی از اهداف توسعه‌ای مناطق آزاد داشته به توسعه نامتوازن مناطق فوق انجامیده و روند رقابت منفی بین سه منطقه آزاد کشور برای افزایش واردات به سرزمین اصلی را تشدید کرده است.

در چارچوب رویکردهای فوق، مناطق آزاد ایران مجبور شدند برای فراهم ساختن زیرساخت‌های لازم به منابع درآمدی خود تنوع بخشیده و منابع درآمدی خود را بدون توجه به رسالتی که در زمینه توسعه اقتصادی کشور برعهده دارند شکل دهند.

درنهایت، عدم تنظیم سند راهبردی توسعه مناطق آزاد تجاری – به رغم تأکید صریح برنامه چهارم توسعه مبنی بر تنظیم آن در سال اول برنامه – از دیگر علل مشاهده انحرافات موجود در کارکرد این مناطق می‌باشد. بدیهی است که تهیه این سند می‌توانست برخی از خطاهای راهبردهای را اصلاح و سازوکار مناسب برای تحقق اهداف موردنظر قانون‌گذار را تأمین نماید.

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

بررسی دقیق عملکرد مناطق آزاد در صورتی امکان‌پذیر است که شاخص‌های عملکرد این مناطق متناسب با اهداف تعیین‌شده در برنامه جامع و سند راهبردی آن تدوین شده و به اتکاء آمار به هنگام مورد تجزیه و تحلیل واقع شود، با این حال در غیاب تدوین و تصویب برنامه جامع و سند توسعه راهبردی مناطق آزاد در طول سال‌های برنامه چهارم توسعه و عدم ارائه به هنگام اطلاعات شاخص‌های مذکوراز سوی دبیرخانه مناطق آزاد تجاری، بررسی درصد تحقق اهداف در سال‌های برنامه چهارم توسعه به‌صورت دقیق امکان پذیر نمی‌باشد.

با این حال بررسی روند شاخص‌هایی نظیر صادرات و واردات، جذب سرمایه‌گذاری واقعی و خارجی، ایجاد اشتغال و ترانزیت کالا در چهارساله اول برنامه چهارم توسعه نسبت به سال‌های قبل و

[Downloaded from ejip.ir on 2026-11-01]

برنامه سوم حاکی از این است که عملکرد این مناطق با اهداف و وظایف اصلی آنها فاصله زیادی داشته است و این مناطق به‌ویژه در سال‌های اخیر به پایانه‌ای برای واردات کالاهای لوکس تبدیل شده‌اند و اهدافی نظیر پردازش صادرات، جذب سرمایه‌گذاری خارجی و جذب فناوری کمتر محقق شده است. تا آنجا که به راهبردهای دولت مربوط می‌شود. متأسفانه منوط کردن توسعه زیربناها در این مناطق به درآمدهای ناشی از عوارض حاصل از واردات و صدور کالای همراه مسافر به سرزمین اصلی یکی از بزرگترین خطاهای راهبردی دولت بود که تبدیل شدن این مناطق به سکوی وارداتی در سال‌های اخیر نتیجه طبیعی آن بوده است.

به علاوه، اگرچه از سال ۱۳۸۳ برای اعتبارات عمرانی و ایجاد زیرساخت‌های این مناطق در قوانین بودجه سنواتی اعتباراتی پیش‌بینی می‌شود، اما این ارقام به مراتب کمتر از آن هستند که بتوانند ضامن ایجاد تحولی در کارکرد آنها باشند.

در حال حاضر تنظیم برنامه جامع و سند راهبردی توسعه مناطق آزاد تجاری مهم‌ترین الزام اصلاح عملکرد این مناطق محسوب می‌شود و می‌بایست در چارچوب آن نحوه تعامل دولت با این مناطق مورد بازبینی قرار گیرد و راهبردهای لازم برای اصلاح کارکرد این مناطق تدوین گردد.

[Downloaded from ejip.ir on 2026-11-01]

جدول ۱. عملکرد برخی از مهم‌ترین شاخص‌های عملکردی مناطق آزاد تجاری- صنعتی کشور طی دوره (۱۳۸۷-۱۳۸۰)

سال	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	مجموع دوره (۱۳۸۷-۱۳۸۰)	جمع چهارساله اول برنامه چهارم	رشد متوسط چهار ساله اول برنامه چهارم
کل واردات (هزارتن)	۱۵۰	۱۵۱	۱۴۶	۱۷۲	۳۱۸۹	۳۹۵۹	۷۰۴	۱۲۳۷	۹۷۰۸	۹۰۸۹	–
ارزش واردات (میلیارد ریال)	۵۳۱۹	۳۴۴۴	۲۷۴۲	۲۹۴۲	۱۷۶۷۷	۲۸۰۹۱	۳۲۹۵۴	۴۹۹۴۸	۱۴۳۱۱۷	۱۲۸۶۷۰	۱۰۲/۹
کل صادرات (هزارتن)	۱/۴	۱	۸/۹	۱۶۵	۷۸۶	۸۶۳	۱۰۵۸	۴۰۸	۳۲۹۱	۳۱۱۵	–
ارزش صادرات (میلیارد ریال)	۱۳۲	۱۵۵	۱۰۵۳	۲۳۲۴	۵۱۲۰	۵۴۲۴	۶۰۵۱	۵۰۳۵	۲۵۲۹۶	۲۱۶۳۰	۲۱/۳
ترانزیت کالا (هزارتن)	۱۰۸۰	۲۸۵۴	۷۰۳۳	۴۲۳۳	۶۳۰	۶۶۵	۴۴۰	۶۳۰	۱۷۵۶۵	۲۳۶۵	-۳۷/۸
سرمایه‌گذاری خارجی (میلیون دلار)	۸۰۳	۴۵۸	۳۵۲	۱۲۴	۵۱	۶۳	۶۹۶	۷۹۱۱	۱۰۴۵۸	۸۷۲۱	۱۸۲/۶
سرمایه‌گذاری داخلی (میلیارد ریال)	۲۵۵۳	۲۵۳۸	۲۸۵۸	۴۹۰۴	۳۶۴۹	۱۸۵۰	۳۳۱۶	۵۸۲۵۵	۸۰۹۲۳	۶۷۰۷۰	۸۵/۶
اشتغال (نفر)	۵۵۴	۴۰۳۳	۴۳۶۵	۲۸۸۴	۲۷۷۷	۳۷۳۰	۱۵۳۳۸	۱۷۹۳۸	۵۱۶۱۹	۳۹۷۸۳	۴۲/۳

مأخذ: حوزه مشاور رئیس جمهور در امور مناطق آزاد و ویژه اقتصادی.

[Downloaded from ejip.ir on 2026-11-01]

[Downloaded from ejip.ir on 2026-11-01]